

РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАТИВНИХ АГРОФОРМУВАНЬ DEVELOP THE METHODOLOGICAL APPROACHES TO AGRICULTURAL ENTERPRISES CORPORATE INNOVATION

У статті здійснене обґрунтування методологічних підходів до організації інноваційної діяльності корпоративних агроформувань. Виявлені її особливості, категорії, обґрунтований зміст та основні напрями імплементації. Визначені проблеми та перспективи здійснення інновацій. Розроблені показники їх оцінки. Здійснене ранжування агрохолдингів країни за рівнем впровадження інновацій. Обґрунтовані висновки про необхідність фінансування корпоративних наукових досліджень з метою посилення відповідності інновацій.

Ключові слова: корпоративні агроформування, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, організація, конкурентні переваги, ранжування, агрохолдинги, управління.

В статті здійснено обґрунтування методологічних підходів до організації інноваційної діяльності корпоративних агроформувань. Обнаруженные ее особенности, категории, обоснованный содержание и основные направления осуществления. Определены проблемы и перспективы осуществления инноваций. Разработанные

показатели их оценки. Осуществлено ранжирование агрохолдингов страны по уровню внедрения инноваций. Обоснованные выводы о необходимости финансирования корпоративных научных исследований с целью усиления соответствия инноваций.

Ключевые слова: корпоративные агроформирования, инновационная деятельность, инновационный потенциал, организация, конкурентные преимущества, ранжирование, агрохолдинги, управление.

In the article the substantiation of methodological approaches to innovation corporate agricultural enterprises. Revealed its features, category, meaning reasonable and guidelines for implementation. The problems and prospects of implementation of innovations. Indexes evaluation. Realized holdings ranking countries in terms of innovation. Grounded conclusions about the need for corporate funding research to enhance compliance innovation.

Key words: corporate agricultural enterprises, innovation, innovative capacity, organization, competitive advantage, ranking, agricultural holdings, management.

УДК 330.341.1.02:621

Рунчева Н.В.

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку і фінансів
Бердянський університет
менеджменту і бізнесу

Постановка проблеми. Вітчизняні аграрні корпоративні формування мають значний потенціал для підвищення ефективності діяльності та збільшення показників виробництва сільськогосподарської продукції. Про це свідчить, наприклад, вартісний показник виробництва валової продукції на одиницю угідь сільськогосподарського призначення, який в Україні у порівнянні з країнами ЄС у 8 разів нижчий, у той час, як землемісткість у 8 разів вища. Світовий досвід доводить, що значним резервом підвищення ефективності використання наявного ресурсного потенціалу в аграрній сфері є застосування інноваційних моделей розвитку корпоративних агроформувань. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених сутності інноваційної діяльності в сільському господарстві, досі не існує одностайної думки щодо визначення інноваційної моделі розвитку підприємств корпоративного сегменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях Д. Баюри, О. Водачкової, О. Гавриша, В. Гейця, Н. Гончарової, М. Долішнього, В. Мартиненко, В. Марченко, Д. Стеценка та ін. інноваційний розвиток підприємств агросферосфери розглядається як господарські трансформації, де за існуючих умов відбувається оптимізація темпів економічного зростання, а формування конкурентних переваг та їх підтримка забезпечується широким використанням інтелектуального потенціалу та інновацій. У роботах О. Амоші, Б. Гриньова, С. Ільєнкова, Н. Краснокутської,

В. Павлова, С. Покропівного, В. Стадник, Л. Федулової, Б. Холода, М. Чорна та ін. наголошується, що проблема розвитку інноваційної діяльності на засадах використання досягнень науково-технічного прогресу у підприємствах агропромислового комплексу є складною і багатогранною. Її вирішення визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формування конкурентоспроможності.

Постановка завдання. Метою статті є розвиток методології інноваційного розвитку корпоративних аграрних підприємств. Уточнення на рівні корпоративних агроформувань потребує сутність інноваційної діяльності. Його можна здійснити в розумінні, як розробки і впровадження в аграрне виробництво прогресивних методів ведення господарства. В основі цих процесів лежать методи ефективного виробництва продукції, застосування нового покоління техніки, використання нової кадрової політики тощо з урахуванням накопиченого наукового та інноваційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під інноваційною діяльністю корпоративних агроформувань розуміється спроможність і готовність їх в якості сільськогосподарських виробників здійснювати реалізацію інноваційного процесу [1, с. 147]. При цьому під спроможністю розуміється наявність і збалансованість структури інноваційного потенціалу, а саме: ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності, а під готовністю –

**Система розрахункових показників для аналізу інноваційної діяльності
корпоративних агропідприємств**

Показник	Методика розрахунку
Кількість інноваційно-активних корпоративних агропідприємств	Підрахунок кількості корпоративних агропідприємств, що вели інноваційну діяльність за певний період часу (як правило – рік)
Інноваційна активність корпоративних агропідприємств	Питома вага агропідприємств, що вели інноваційну діяльність, у загальній кількості агропідприємств, у відсотках
Кількість корпоративних агропідприємств, що впроваджували інновації	Кількість агропідприємств, що впроваджували власні або придбані інновації в сільському господарстві за певний період часу (як правило – рік)
Кількість впроваджених інновацій	Кількість впроваджених інновацій за певний період часу (як правило – рік). Інновація проваджена, якщо її результат реалізований на ринку с/г продукції
Кількість корпоративних агропідприємств, що реалізували інноваційну продукцію	Загальна кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за певний період часу (як правило – рік)
Рівень інноваційності корпоративних агропідприємств	Питома вага агропідприємств, що реалізували інноваційну продукцію, у загальній кількості агропідприємств, у відсотках
Обсяг реалізації інноваційної с. -г. продукції	Обсяг реалізованої с. -г. інноваційної продукції за певний період часу (як правило – рік), грн.
Інноваційність с. -г. продукції	Питома вага реалізованої с/г інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої с. -г. продукції, у відсотках
Кількість агропідприємств, що впроваджували інноваційні процеси	Кількість агропідприємств, що впроваджували інноваційні процеси за певний період часу (як правило – рік)
Технологічна інноваційність корпоративних агропідприємств	Питома вага агропідприємств, що впроваджували інноваційні процеси, у загальній кількості агропідприємств, у відсотках
Кількість впроваджених інноваційних процесів	Кількість упроваджених інноваційних процесів (нових або вдосконалених технологій, методів і т. ін.) за певний період часу (як правило – рік)
Кількість корпоративних агропідприємств, що придбали та передали інновації	Кількість агропідприємств, що придбали та передали інновації (технології, технічні досягнення і т.п.), за певний період часу (як правило – рік)
Кількість придбаних (переданих) інновацій	Кількість придбаних (переданих) інновацій за певний період часу (як правило – рік)
Загальний рівень механізації у рослинництві	Питома вага виконаних механізованих технологічних процесів по виробництву окремих або всіх видів с/г продукції до загального обсягу виконаних робіт по тим самим видам с/г продукції
Загальний рівень механізації у тваринництві	Питома вага поголів'я різних видів і статевовікових груп тварин, що обслуговуються за допомогою засобів механізації у загальному поголів'ї цих же видів і груп з урахуванням коефіцієнту перерахунку фізичного поголів'я в умовне
Рівень механізації технологічних процесів	Питома вага механізованих (автоматизованих) процесів у загальному обсязі процесів
Чисельність працівників на інноваційно-активних корпоративних агропідприємствах	Чисельність осіб, які працюють на агропідприємствах, що займались інноваційною діяльністю за певний період часу (як правило – рік)
Рівень продуктивності праці працівників, зайнятих на інноваційних роботах	Кількість продукції, яка виробляється за одиницю часу, працівниками, зайнятими на інноваційних роботах. Доцільно порівняння з загальним рівнем продуктивності праці на агропідприємстві
Рівень трудомісткості працівників, зайнятих на інноваційних роботах	Витрати часу на одиницю продукції, яка виробляється працівниками на інноваційних роботах. Доцільно порівняння з загальним рівнем трудомісткості на агропідприємстві
Обсяг витрат на інноваційну діяльність	Загальний обсяг витрат агропідприємства на інновації, грн. за певний період часу (як правило – рік) та сума витрат в цілому по АПК
Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності	Загальна сума надходжень з різних джерел на здійснення інноваційної діяльності агропідприємства, грн.
Індивідуальний рівень рентабельності	Відношення чистого доходу (прибутку) окремо по кожному виду інноваційної продукції, робіт або послуг до суми витрат (матеріальних і трудових) на виробництво і реалізацію продукції, робіт, послуг (повна собівартість)

достатність потенціалу та існуючих ресурсів для здійснення інноваційної діяльності в аграрній сфері [2, с. 67]. Інноваційним розвитком агрокорпорацій вважається також послідовна низка подій, починаючи від нової ідеї до її реалізації в конкретній агропромисловій продукції або технології і подальше поширення нововведення для підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу і посилення його конкурентоспроможності [3, с. 18]. Систему інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку корпоративних агропідприємств визначають як сукупність пов'язаних між собою центрів відповідальності інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку інтегруючої фінансово-промислової групи і агропромислових підприємств, що входять у неї, і корпорацій, які відтворюють оптимальні інвестиційні грошові потоки, спрямовані на реалізацію інновацій і генерують синергетичний ефект.

Агроінновації трактуються, як нововведення в галузі сільського господарства (сортів рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, технологій вирощування), що супроводжується

отриманням комерційного ефекту [4, с. 185]. На наш погляд, під інноваціями в агрокорпораціях слід розуміти імплементацію в їх діяльність результатів досліджень і розробок, які включають: нові технології у рослинництві, тваринництві та переробній промисловості; нову техніку, сорти рослин, породи і види тварин і птиці; нові або поліпшені продукти та матеріали; нові добрива і засоби захисту рослин та тварин; нові методи профілактики й лікування тварин та птиці; нові форми організації, управління, фінансування й кредитування аграрного виробництва; нові підходи до підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів; нові підходи до якості та доступності соціальних послуг у сільській місцевості; нові підходи до управління й маркетингу і т.д.

Зараз не існує загальноприйнятої та повної класифікації інновацій. Тому науковцями пропонуються різноманітні варіанти з використанням найрізноманітніших підходів та виділення критеріїв [5, с. 54]. Побудова класифікаційної структури інновацій здійснюється через виокремлення класифікаційних ознак, які є відмінною властивістю тієї або

Таблиця 2

Рейтинг українських агрохолдингів за рівнем інноваційності

Місце	Агро-холдинг	Проекти, технології	Об'єкти та результати
1	МХП	Опора на створення замкнутого циклу виробництва. Перша в Європі біогазова станція, яка працюватиме на відходах тваринного походження і курячому посліді (друга планується на Миронівській птахофабриці). Великі масштаби виробництва і використання інноваційних технологій веде до мінімуму рівня витрат.	Лушпиння соняшнику після віджимання олії для підстилки в пташниках і в якості палива для отримання парової енергії на комбінаторному заводі. Будівництво з 2012 р. першої експериментально-модельної біогазової станції на птахофабриці «Ориль-лідер» в Дніпропетровській області потужністю 5 МВт. Розширення виробничих потужностей (запуск Вінницького птахокомплексу).
2	Дружба Нова (Кернел)	Один з найбільш технологічних агрохолдингів в Україні. Обробка більше 110 тис. га с.-г. угідь, з використанням ультрамодерних технологій.	Побудований і обладнаний по сучасних стандартах елеватор. Функціонують сушарні комплекси потужністю 3500 т в добу. Існує можливість зберігання більше 100 тис. т зерна. У 2012 р. впроваджена технологія локально-стрічкового внесення мінеральних добрив.
3	Мрія	Акцент на стійкому розвитку і ресурсозбереженні, системи точного землеробства, встановлені на техніці останнього покоління	При зборі урожаю в 2012 р. випробувано 20 роторних комбайнів.
4	KSG Agro	Завод з використанням польських технологій: в якості сировини практично усі види рослинних відходів (солома, пожнивні залишки, елеваторні і струмові відходи), у виробничому процесі не використовується дорога тепла сушка сировини.	Заводи з виробництва паливних пелет (Крим і Дніпропетровська область – інвестиції 7 млн. євро). Будівництво біопаливних котельних, які працюватимуть на власній сировині.
5	Нібулон	Лабораторія, обладнана новітнім устаткуванням: усі показники зерна пшениці і хлібобулочних виробів; показники якості ґрунту, повітря і води (підземної, стічної, питної); наявність ГМО, наявність важких металів в продуктах харчування; рівень шуму і радіації; рівень вихлопних газів автотранспорту.	Аналогів лабораторії в Україні немає. Немає аналогів і впровадженій схемі по прийому і відбору проб з автотранспорту. Лабораторія оснащена трьома блоками для прийому і відбору проб, які дають можливість паралельно приймати 3 лінії потоків транспорту і в 3 рази збільшити темпи проведення аналізу за визначенням якості зерна.
6	Астарта	Впровадження органічного землеробства (внесення дефекату й органічних добрив), що позитивно впливає на родючість ґрунтів. Програма «Зерно Астарті»: модернізація існуючих потужностей по зберіганню і будівництву сучасних елеваторів.	Проект по виробництву біогазу в Полтавській області: витрати природного газу на заводі знизяться на 46%, води – на 10%, обсяг викидів парникових газів – на 15 тис. т CO ₂ в рік, очікується надалі скорочення викидів парникових газів близько 35 тис. т CO ₂ в рік.

іншої групи інновацій, її головною особливістю.

З урахуванням особливостей функціонування корпоративних структур в аграрній сфері економіки, нами пропонується виокремлювати чотири напрями здійснення інновацій у цій сфері: інтелектуальний та трудоворесурсний; біоекологічний напрям (відмінний і важливий напрям інноваційного розвитку аграрного виробництва порівняно з іншими галузями); технолого-технічний напрям; організаційно-управлінський напрям [6, с. 48]. Для ефективного ведення інноваційної діяльності корпоративним агроформуванням необхідно вести постійний моніторинг та аналіз за відповідною системою показників, яка нами пропонується у табл. 1.

Рейтинг найбільших інноваційних агрохолдингів в Україні за напрямами інновацій свідчить, що за всіма номінаціями, за винятком інновацій у технологіях виробництва (друге місце), корпорація «Миرونівський хлібопродукт» (МХП) є лідером, тобто її можна вважати найбільш інноваційним корпоративним аграрним підприємством в Україні.

Експертами було визначено, який з українських агрохолдингів є найбільш інноваційним. Це дозволило за даним дослідженням визначити агрегований рейтинг найбільш інноваційних агрокомпаній України з наведенням інноваційних розробок та прикладів використання інноваційних технологій (табл. 2).

Висновки з проведеного дослідження.

Впровадження інновацій, ресурсозберігаючих технологій, виробництво екологічно чистого продовольства в агрокорпораціях сприятимуть оптимізації бізнеспроцесів, формуванню та посиленню їх конкурентних переваг. Проведене дослідження свідчить, що еволюція наукової думки сприяла становленню і розвитку інноваційної діяльності, у тому числі в агрокорпораціях. Проте вітчизняні корпоративні структури, маючи у своєму розпорядженні фінансові ресурси, не беруть належної участі в розвитку аграрної науки і мають низьку зацікавленість в отриманні її результатів. Натомість вони орієнтуються на впровадження вже готових розробок у сільськогосподарське виробництво. У той час закордонний досвід свідчить, що впровадження в аграрне виробництво нових наукових розробок на основі корпоративних досліджень сприятиме підвищенню ефективності діяльності інтегрованих агроформувань на основі їх більшої відповідності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: [монографія] / В.М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Чорна М.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: [монографія] / М.В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків: ХДУХТ, 2012. – 210 с.

3. Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О. І. Амоша // Економіка промисловості. – 2006. – № 5. – С. 15-21.

4. Краснокутська Н.С. Сучасні підходи до визначення сутності ефективності діяльності підприємств / Н. С. Краснокутська, І. О. Алтухова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2006. – Вип. 3. – С. 182-189.

5. Федулова Л.І. Механізми взаємодії держави з корпоративними структурами (бізнесом) у національній інноваційній системі / Л.І. Федулова // Економіка та держава. – 2007. – № 11. – С. 53-56.

6. Бутенко А.І. Інноваційна спроможність суб'єктів підприємницької діяльності: [монографія] / А.І. Бутенко, Є.В. Лазарева // Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса: Фенікс, 2007. – 108 с.

7. Левченко Н.М. Аналіз ефективності інноваційної діяльності підприємств / Н.М. Левченко, Д.К. Носенко // Вісник Хмельницького національного університету: економічні науки. – 2009. – № 2, Т.1. – С. 138-142.

8. Пархоменко О.В. Інноваційна економіка як результат взаємодії економічної і соціальної системи / О.В. Пархоменко // Науково-технічна інформація. – 2009. – № 3. – С. 3-6.

REFERENCES:

1. Heyets' V.M. Innovatsiyni perspektyvy Ukrayiny: [monohrafiya] / V.M. Heyets', V. P. Semynozhenko. – Khar- kiv: Konstanta, 2006. – 272 s.
2. Chorna M.V. Otsinka efektyvnosti innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstv: [monohrafiya] / M.V. Chorna, S. V. Hlukhova. – Kharkiv: KhDUKhT, 2012. – 210 s.
3. Amosha O.I. Orhanizatsiyno-ekonomichni mekhanizmy aktyvizatsiyi innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini/O.I.Amosha//Ekonomikapromyslovosti.–2006.–№ 5. – S. 15-21.
4. Krasnokut's'ka H.S. Suchasni pidkhody do vyznachennya sutnosti efektyvnist' diyal'nosti pidpryyemstv / H. S. Krasnokut's'ka, I. O. Altukhova // Ekonomichna stratehiya i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh. – 2006. – Vyp. 3. – S. 182-189.
5. Fedulova L.I. Mekhanizmy vzayemodiyi derzhavy z korporativnyimi strukturami (biznesom) u natsional'niy innovatsiyniy systemi / L.I. Fedulova // Ekonomika ta derzhava. – 2007. – No 11. – S. 53-56.
6. Butenko A.I. Innovatsiyna spromozhnist' sub'yektiv pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti: [monohrafiya] / A.I. Butenko, Ye.V. Lazareva // Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen' NAN Ukrayiny. – Odesa: Feniks, 2007. – 108 s.
7. Levchenko N.M. Analiz efektyvnosti innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstv / N.M. Levchenko, D.K. Nosenko // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu: ekonomichni nauky. – 2009. – No 2, T.1. – S. 138-142.
8. Parkhomenko O.V. Innovatsiyna ekonomika yak rezul'tat vzayemodiyi ekonomichnoyi i sotsial'noyi systemy / O.V. Parkhomenko // Naukovo-tekhnichna informa- tsiya. – 2009. – No 3. – S. 3-6.